

MODELS DE RELACIÓ FAMILIAR QUE AJUDEN O

DIFICULTEN

EL DESENVOLUPAMENT DELS FILLS ADOPTIUS I/O

DELS INFANTS ACOLLITS

A la vista del títol que se'm va proposar per a aquesta comunicació d'avui, el primer que vaig pensar va ser que no em semblava que es pogués dir res que les persones aquí concentrades no haguessin escoltat o llegit un munt de vegades o que el seu sentit comú i la seva pròpia experiència vital no els hagués fet pensar per si mateixes. Estic segura que, pensant en el tema proposat, qui més qui menys podria oferir bones i encertades reflexions al respecte. Per exemple es podria parlar d'un funcionament familiar basat en l'observació i en el desig de comprendre en comptes d'enfadar-se, sobretot quan les coses es torcen. Es podria parlar de la necessitat d'oblidar-se dels càstigs quan cal enfrontar-se a alguna rebequeria o a un mal comportament. Per cert, darrerament, en un intent de voler creure que ja no s'apliquen els càstigs correctius, que està demostrat que potser reprimeixen però que no corregeixen res, s'utilitza un eufemisme i se n'hi diu "conseqüències", però continuen essent càstigs que l'únic que provoquen és ràbia i rancúnia en qui els rep. També es podria posar l'accent en la necessitat de viure les coses en positiu i la necessitat de saber-se posar en el lloc de l'altre per tractar d'entendre què li està

passant quan es produeix una actitud de descontrol. I podríem parlar d'altres coses, aparentment fàcils d'entendre i de seguir, però que en molt casos constatem, una i altra vegada, que no es poden dur a terme i no es poden tenir en compte en el dia a dia de la relació familiar. En la nostra pràctica clínica veiem que hi ha famílies adoptives i famílies acollidores que viuen immerses en un malestar constant, en un autèntic calvari, que els dificulta i els arriba a impedir, no solament el desenvolupament saludable dels fills, sinó també una vida realment familiar en la qual els pares puguin sentir que, ells també, estan evolucionant i s'estan desenvolupant com a persones.

Recordo el cas d'una família que, després de tres anys de teràpia familiar, em van dir: "Ara comencem a sentir que som una família, fins fa ben poc érem tres persones que malvivíem sota un mateix sostre". I era veritat. En tots els anys de convivència, des de l'adopció, no havien aconseguit crear el vincle d'unió amorosa imprescindible per poder sentir que eren una família. Van necessitar tres anys de teràpia per arribar a entrar en contacte amb si mateixes i descobrir els sentiments ocults que els assetjaven, dels quals mai no havien tingut consciència, i que, precisament per això, no podien fer-se càrrec d'aquella tasca que ells havien desitjat tant i que la societat els havia encomanat. Malgrat saber què s'havia de fer, com havien de respondre a les demandes desmesurades de la filla, a les rebequeries, als insults i, de vegades, també a violències de tota mena, físiques i psíquiques, no s'hi podien enfrontar d'una manera constructiva. I això, a part de forts sentiments de culpa i de vergonya, els causava un gran dolor perquè

no suportaven la impotència que els generava el fet de no poder-se sentir bons pares. El sentiment que els havia tenallat durant més de 12 anys de convivència era de fracàs absolut.

La vida els va anar canviant en positiu i ens vam començar a plantejar el final de la teràpia. Va durar quatre anys i, durant el darrer període, la noia es va poder plantejar que necessitava un ajut personal i ho vam posar en marxa. També va començar uns estudis que, com ella mateixa reconeixia, mai no s'hauria vist en cor de dur a terme si no hagués participat en la teràpia familiar i no hagués assumit que li calia el treball personal.

Què havia passat, en aquell cas? Els pares eren unes persones serioses, amb bons sentiments i moltes ganes d'ajudar. Tenien capacitat d'empatia, eren sensibles i capaços d'enfrontar-se amb bona cara a les dificultats. Havien assumit i digerit que no podien tenir fills biològics i havien desitjat fer-se càrrec d'un fill adoptiu per poder constituir una família. Quan van fer la sol·licitud i després de passar pel "recorregut" per veure si eren idonis, se'ls havia dit que sí, i penso que va ser una resposta adequada.

S'havien proposat fer-ho bé i es van posar a la feina: van llegir molt, van fer cursets, assistien a conferències. Però a casa, amb la filla, les coses no funcionaven. Era una guerra constant, la nena els rebutjava i, en anar-se fent gran, sempre que podia els deia alguna cosa desagradable i ofensiva per demostrar-los que no eren uns pares

desitjables. Ho anaven aguantant fins que no podien més i esclataven. La nena sempre acabava guanyant la partida, els pares quedaven fets un nyap i ja no eren capaços de donar cap resposta mínimament bona. Havien consultat un parell de vegades i els professionals que els van atendre havien recomanat psicoteràpia per a la nena. Els dos intents de psicoteràpia van fracassar estrepitosament molt aviat. Quan van acudir a mi i a la vista de com havia anat tot plegat, vaig pensar que si no es feia un treball a nivell de tota la família, estàvem abocats a un altre fracàs. Els ho vaig explicar i vaig proposar de fer la teràpia de família. Això va permetre ajudar-los, a tots tres, a entrar en contacte amb si mateixos i a entendre uns sentiments que, fins aleshores, anaven quedant encapsulats i amagats i ningú no en podia prendre consciència. Va facilitar que els pares, en comptes d'aguantar l'inaguantable fins que esclataven, poguessin entendre i fer-se càrrec dels sentiments negatius de la filla, quan apareixien, en comptes de rebutjar-los d'entrada i de no voler-hi pensar.

Durant la teràpia, van anar veient que no se'n sortien perquè el model de funcionament que havien intentat aplicar, a partir del que havien anat llegint i escoltant, no els servia de res. I van veure, també, que la por de no saber fer de pares havia fet que s'encaparressin a voler seguir unes instruccions com qui fa uns deures obligatoris. Havien anat buscant guies en comptes de poder utilitzar les seves capacitats innates, que eren moltes. De mica en mica es van anar recuperant, van sentir que vivien una experiència nova, mai no viscuda durant els mals moments de la seva relació anterior, i ho van saber aprofitar. Van anar

derivant cap a una capacitat de comprensió i una empatia envers l'altre que els va permetre fer-se càrrec de les enrabiades i les respostes més o menys violentes quan apareixia algun conflicte entre ells tres.

Els pares, en les sessions, se sentien entesos i continguts, i això els permetia ser capaços d'ajudar la filla a contenir-se en comptes d'enfrontar-s'hi i d'anar a parar a una escalada de violència. De mica en mica, van anar veient, i vivint a través del que passava entre nosaltres, una manera de fer diferent davant els conflictes. Van descobrir que els era molt útil i ho van anar interioritzant, de tal manera que, sense gairebé adonar-se'n, van exportar a casa seva aquella manera de fer que connectava amb maneres de fer d'ells mateixos que se'ls havien anat perdent al llarg de tants anys de malestar continuat.

Utilitzar la capacitat de contenció i de comprensió permet pensar i entendre les coses d'una manera constructiva en comptes de deixar-se portar per l'impuls i per la ràbia davant d'un atac, en comptes de perdre els papers i deixar de ser la figura de referència comprensiva i serena que cal en aquestes situacions i en comptes de reaccionar amb un grau de violència semblant al que utilitza el fill i que inevitablement va a parar a una batalla campal, dia sí, dia també.

A mesura que es van anar calmant els ànims, la filla també es va adonar dels avantatges que li aportava el fet de ser escoltada i d'escoltar la resposta en comptes de tancar-se en banda i es va poder

permetre acceptar l'ajut individual que ja se li havia ofert en dues ocasions i que ella no havia estat capaç de tirar endavant.

El treball amb tota la família acostuma a ser, sempre, molt productiu. Permet d'analitzar i entendre el perquè del conflicte en el mateix moment que el conflicte s'està produint. Ho explico: en la relació terapèutica, entre pacients i terapeuta es va reproduint el mateix tipus de relació que té lloc a casa entre pares i fills. Això ofereix una guia preciosa de primera mà per anar entenent allò que, en principi, no entén ningú. Els humans tendim a anar repetint, al llarg de la nostra vida, el tipus de relació que hem après en la nostra més petita infantesa. D'aquí ve la gran importància dels primers mesos de vida i la necessitat de ser atesos, des de bon començament, per una persona afectuosa i madura que ens vagi transmetent la seva manera de fer i d'entendre la vida en el dia a dia. Coneixem la dita que "l'home ensopega sempre amb la mateixa pedra". Doncs ve d'això que estic explicant. Anem repetint, al llarg de la nostra vida, les pautes de funcionament que hem après des del moment de néixer i que ens han ensenyat a relacionar-nos amb el nostre entorn d'una determinada manera. Aquestes pautes no solen ser inamovibles, poden anar variant i millorant segons les experiències vitals amb que ens anem trobant i segons la nostra capacitat d'aprofitar-les positivament.

Però hi ha qui només aprèn i canvia a base de patacades, hi ha qui escolta els que li volen bé i pot aprofitar alguna cosa del que se li està

oferint, i hi ha, també, qui és capaç d'adonar-se que no se'n pot sortir per si mateix i es pot permetre demanar ajut.

Si el model de funcionament es comença a gestar, com acabo de dir, des del moment de néixer, i també des d'abans perquè ara se sap que ja dins de l'úter poden passar coses molt importants per al futur desenvolupament emocional de la criatura, ningú que adopti un absolut desconegut podrà saber amb exactitud què és el que necessita aquell desconegut. Ningú no sap quines vivències porta dins seu, ningú no sap si ha viscut moments de bon funcionament o si la seva vida ha estat un caos des dels inicis.

Per fer front a aquesta situació, recomano que es faci un treball d'observació molt acurada, treball que els pares potser no han hagut de fer mai i que ni se'l plantegen perquè queda lluny del que ells entenen per una relació familiar, queda lluny de les vivències que ells han anat experimentant al llarg de la seva història. Però penso que és l'únic que pot ajudar a entendre què està passant realment i, a partir d'aquesta comprensió, pot mostrar la pauta de com s'ha de reaccionar, perquè no donarem la mateixa resposta si entenem que ens trobem amb un moment de maldat o de negativisme recalcitrant per part de l'infant, o si podem entendre que ens trobem davant d'un sofriment i una desolació inexplicables.

L'adopció és una cosa molt més complicada d'allò que, en un principi, es podia haver pensat. Una idea molt generalitzada, encara ara, és el

convenciment que unes bones persones mentalment sanes, comprensives, agradables de tracte i amb molta capacitat amorosa, seran capaces de fer-se càrrec d'un infant abandonat. I, també, encara hi ha qui pensa que una criatura molt petita tindrà menys dificultats per adaptar-se a la situació de fill adoptiu que un infant més grandet. Errònies totes dues conviccions ja que un infant que ha patit abandó i desemparament té unes ferides molt profundes i molt amagades que es poden anar reactivant al llarg de la seva vida.

És cert que un bon model de relació familiar pot ajudar molt i pot servir perquè tots els membres de la família vagin aprenent i millorant a través de les experiències viscudes, però també és cert que, en alguns casos, el bon model de relació familiar no serveixi per ajudar el fill adoptiu davant els embats emocionals a que es pot veure sotmès.

Quin podria ser el tipus de relació familiar que facilitaria el creixement de tots els membres de la família? Com ja he apuntat abans, no diré res que no s'hagi comentat un munt de vegades, però penso que pot anar bé de fer-ne un petit repàs. Em referiré a un model de relació ideal, tot i sabent que els ideals acostumen a no assolir-se mai i que són només un camí a intentar seguir per poder anar millorant de mica en mica.

Quin model de relació podem imaginar que podria servir per facilitar el creixement dels fills adoptius i dels infants en règim d'acolliment? Sens poden acudir moltes coses, ja ho he apuntat abans, com, per

exemple, un model basat en una forta comprensió, en un afecte incondicional, en una gran flexibilitat i capacitat d'escoltar, de pensar bé les coses, de no tenir pressa, de no voler educar tal com hem estat educats nosaltres, ja que un infant que ha estat abandonat té unes altres necessitats, d'anticipar-se als conflictes i evitar que apareguin o d'intentar que apareguin amb menys força. És necessari tenir la capacitat de molta fortalesa de caràcter, però amb ductilitat i paciència, sense rigideses, imposicions ni càstigs exemplars. I, sobretot, capacitat de saber detectar el sofriment de la criatura, quan irromp, de vegades sota la forma d'una agressivitat incontrolable, i capacitat d'entendre què és el que està produint aquest sofriment i de donar-li una resposta adequada, amable, amorosa i constructiva en comptes d'enfadar-se, tancar-se en banda o respondre als embats del fill pagant amb la mateixa moneda que ell està fent servir. Cal poder comptar en tot moment amb una capacitat molt potent d'empatia, de poder-se posar en el lloc de l'altre, sobretot quan l'altre no està funcionant d'una manera assenyada i actua amb una empenta que pot treure de polleguera la persona que el vol ajudar. Cal, sobretot, funcionar amb realisme, veure les coses com són i no com voldríem que fossin. De tot això se'n diu poder tenir un model de relació basat en una maduresa emocional que no és fàcil d'assolir i molt menys de de mantenir en els moments difícils.

I això, que sempre és necessari en totes les famílies, ho és molt més en el cas de les adoptives i explicarem per què. Quan apareix un fill en una família, cal ajudar-lo a créixer emocionalment. Quan les coses van

bé, no és només el fill el que pot créixer amb harmonia i plenitud, ja hem dit que és tota la família la que va creixent i madurant. És tota la família la que es beneficia de la tasca d'ajudar el fill a convertir-se en persona. Recordo una mare jove que em va dir que tenia la percepció d'haver millorat com a persona des que havia tingut el seu primer fill.

Per tant, és molt evident la necessitat de poder funcionar dins un bon model de relació en la família, tant pel que fa a la família biològica com en el cas de l'adoptiva o en el cas de la família d'acollida.

Ara bé, cal dir que el model de funcionament, d'entrada, no és una cosa que puguem triar ni que sigui fàcil d'aprendre: el model de funcionament ens ve donat per la nostra manera de ser i de fer. Per això he parlat de la maduresa emocional. La nostra manera de ser i de fer l'hem anat adquirint des de la nostra més petita infantesa. A través del tipus de relació que hàgim tingut amb els nostres pares i amb la resta de gent del nostre entorn, l'hem anat interioritzant de mica en mica però amb molta força, de tal manera que, un cop arribem a la nostra etapa adulta, ens és difícil canviar de manera de fer, de manera de resoldre els conflictes, fins al punt que ben sovint constatem amb dolor que, per molt que intentem canviar, continuem ensopegant amb la mateixa pedra, amb el mateix tipus de conflicte. Som persones, tenim els nostres sentiments, ens podem equivocar i ens equivoquem més sovint del que voldríem

Les persones podem anar canviant i millorant, però no a partir d'explicacions teòriques, sinó a partir de la nostra experiència vital i

de la nostra capacitat d'impregnar-nos de les coses bones que ens vagin oferint els del nostre entorn. Primer és l'entorn familiar, força reduït –mare, pare, algú altre que també s'ocupi de nosaltres- i, de mica en mica, es va estenent a més membres de la família. Més tard, ens anirem relacionant amb molta altra gent, al llarg de tota la vida, que ens anirà influïnt de manera beneficiosa o perniciosa, que ens permetrà anar polint i millorant la nostra manera de funcionar o, ben al contrari, que ens abocarà a un empitjorament. Per molt que vulguem canviar i millorar, de vegades no ho aconseguirem.

Veiem, doncs, un problema important. Però aquest problema pot tenir solució. Si les dificultats amb què ensopeguem són importants i si se'ns van repetint les ensopegades, un treball psicològic ens pot ser de gran ajut.

Un altre aspecte important a tenir en compte és que la nostra evolució emocional també depèn força de la nostra capacitat de quedar-nos amb les coses bones que ens donin els del nostre entorn i de deixar de banda les dolentes. En el cas dels nens abandonats, ens podem trobar amb una criatura que hagi patit molt, però que hagi pogut rebre, i agrair, les mostres d'afecte que se li hagin ofert, per petites que fossin. I ens podem trobar amb un infant que, durant el temps que ha estat sense pares, hagi pogut rebre afecte d'alguna cuidadora, però que ell l'hagi rebutjat. Aquests dos nens funcionaran de manera molt diferent amb els pares adoptius. I els pares adoptius hauran de tractar d'entendre el fill que els hagi tocat per poder-li donar la resposta

idònia. Aquí també ens trobem amb el problema afegit de no saber res del seu passat o de saber-ne coses distorsionades o falses.

Un altre dels convenciments més arrelats, quan es parla de les dificultats del nens que han patit abandó, se sol expressar amb la frase: “Però això també li pot passar a un fill biològic!” És cert: en famílies amb un nivell acceptable de salut mental, hi ha molts conflictes que també poden aparèixer, però cal tenir en compte que hi pot haver una gran diferència entre els sentiments profunds que, en moments de conflicte, assalten a pares i a fills, i els sentiments que es produeixen en els casos d’adopció o d’acollida.

Els pares d’un fill propi en coneixen tota la història i el fill també ha pogut experimentar majoritàriament una continuïtat amorosa en la relació amb ells. Això els dóna, a tots plegats, una seguretat bàsica d’estimació i confiança que els permet recuperar amb una certa facilitat, quan hi ha problemes, l’estabilitat alterada.

En el cas adoptiu, l’ombra del desconegut, pel que fa als pares, i la por a no ser digne d’estimació, per part del fill, són unes importants dificultats afegides. Per poder-hi fer front, cal que els pares coneguin a fons les diferències amb què es poden trobar respecte d’un fill propi, cal que hagin pogut mesurar les pròpies capacitats i cal que en siguin ben conscients per ser capaços de demanar ajut si les coses no els van bé per dur a terme la paternitat adoptiva que exigeix fer de pares i, també, fer una tasca reparadora i difícil.

S'ha de tenir molt clar, i a nivell profund, que no és el mateix desitjar un fill, engendrar-lo, gestar-lo, ajudar-lo a néixer i a créixer des del primer instant, que desitjar-lo, passar pel calvari de no poder-lo tenir, haver-lo de demanar amb molta por de ser rebutjat i, si tot va bé, rebre'l sense poder saber res del què li ha passat en els seus primers moments de vida, sense haver pogut tenir, junts, aquest primer contacte i, sobretot, sense saber com ni amb qui ha tingut lloc, sense saber res dels progenitors i sense poder saber què és veritat i què no ho és del que se'ls expliqui, en el cas que se'ls en pugui explicar alguna cosa, sobre els orígens de l'infant i sobre les vicissituds del seu abandó. És per això que s'ha de tenir molt present que pot haver passat el pitjor i que ens cal estar sempre atents per poder entomar, amb esperit comprensiu i constructiu, uns neguits i uns malestars que poden esclatar violentament i que, si això passa, ens resultaran inexplicables i els rebutjarem o els atacarem en comptes d'intentar entendre'ls per poder-los transformar i ajudar el fill a anar-los superant.

Recordo un cas en que van consultar quan la filla, adoptada de menuda, tenia 13 anys, acabava de suspendre tot el curs i mostrava una violència inusitada en el tracte amb els pares. Fins aleshores havia tingut sempre molt bones notes i havia estat una nena encantadora a tot arreu. Mai no els havia donat cap problema. En l'exploració va anar quedant clar que l'entrada en l'adolescència li havia remogut uns sentiments molt dolorosos que no havien pogut aflorar abans. Havien

quedat encapsulats i aïllats en el seu món intern i, gràcies a això, ella havia pogut anar funcionant tal com els pares desitjaven. Els canvis que estava experimentant i el fet de veure que s'anava fent gran i havia de fer front a unes responsabilitats cada vegada més complicades, la van portar a la desesperació, a la pèrdua de l'autoestima i a una forta sensació dolorosa de buidor, desolació i abandonament. Es mostrava fràgil i amb un gran embolic mental del qual intentava fugir a base de negar les evidències (ja sabem que la negació és una de les defenses emocionals més primitives i inútils). Era l'únic recurs que trobava per fugir del dolor. Apareixia un fort desig de continuar essent petita i estimada. Estava molt trist, amb una tristesa que venia de lluny i de molt endins. Es negava a parlar de l'adopció, de la pèrdua de la mare biològica i de tot allò que la pogués posar en contacte amb el seu passat dolorós. Volia estudiar, però no se'n sortia i, en definitiva, estava entrant en un episodi depressiu sever. Era urgent que es tractés.

Els pares no entenien aquest canvi tan brusc que l'estava afectant. El pare aplicava els mateixos mètodes punitius que ell havia viscut a casa seva i dels quals estava força satisfet encara que no aconseguís cap bon resultat. La mare acostumava a funcionar per impulsos i tampoc no entenia res del que li passava a la nena. Van veure clar que la filla havia de fer una teràpia i van acceptar ser atesos, ells també, com a pares.

Es va anar treballant, la noia va poder-se aproximar a entendre el dolor que sentia en determinats moments, ho va poder relacionar amb la pèrdua de la mare biològica, va poder entrar en contacte amb les vivències més primerenques, en va poder parlar amb una certa tranquil·litat i es va permetre fer preguntes als pares sobre la situació d'abandonament que havia viscut abans de conèixer-los a ells.

Al cap de 6 anys de treball, tot indicava que la feina que s'estava fent arribava al final. Estudiava amb ganes, tornava a treure bones notes, tenia amigues i es mostrava contenta. Els pares també havien aprofitat la feina i eren més capaços de fer-se càrrec dels mals moments que, de vegades, tornaven a aparèixer. Es va acordar que havia arribat el moment d'iniciar el comiat de la teràpia. Al cap d'un any es va donar per finalitzat el tractament.

Quatre mesos més tard, els pares van tornar a demanar hora, desesperats, perquè, segons van dir, la noia estava pitjor que mai. I era cert, havia caigut en un fort estat depressiu. Es va restablir el contacte i es va poder veure que la noia no havia pogut suportar quedar sense teràpia, que se li havien tornat a despertar tots els dimonis i que havia perdut l'esperança de recuperació. Va acceptar reprendre la teràpia i els pares també estaven disposats a tornar a ser ajudats. Es va anar fent aquesta segona etapa terapèutica, ella es va anar recuperant i, al cap de dos anys, es va poder tornar a preparar el final. La noia estava cursant uns estudis que li agradaven molt i l'experiència viscuda després d'aquell acabament frustrat els havia servit força a tots plegats per

evitar tornar a caure en el parany de no fer cas als primers senyals de davallada. El segon final ha estat, fins ara, el definitiu. Però això no dóna cap garantia de res i no vol dir que no hi pugui haver alguna altra recaiguda. De moment, ja han passat dos anys i sembla ser que tot va força bé. L'experiència viscuda va aconsellar que, en aquest cas, s'anessin fent visites de control, més o menys cada sis o set mesos, per evitar que es pugui produir una altra recaiguda profunda. Aquestes visites s'aniran espaiant per poder tornar a acabar el tractament, aquesta vegada amb més garanties d'èxit.

Aquest cas serveix per pensar que, en una adopció, sempre s'ha d'estar especialment vigilant per detectar qualsevol petit canvi en la conducta de l'infant, poder investigar què provoca aquell canvi i posar-hi remei com més aviat millor. Aquesta seria la manera de dur a terme una tasca de prevenció per evitar que la relació es deteriorés massa i que la criatura anés perdent la confiança que havia aconseguit tenir en els seus pares. És interessant de veure que els pares, malgrat el que els estava passant, no perdessin la confiança en la terapeuta i que hi poguessin tornar malgrat el disgust que estaven patint.

Anem veient que no hi pot haver un model de relació que impedeixi que, en determinats moments, les coses vagin maldades. Uns pares poden funcionar a partir d'un model altament comprensiu i amorós i el fill ho pot viure com un atac a la seva persona, a la seva intimitat. S'ha de tenir sempre present que el fill adoptiu pot tenir reaccions

imprevisibles i difícils d'entendre. Els fills s'han d'adaptar als pares, però els pares també s'han d'adaptar als fills.

Tot el que he anat comentant fins ara, on ens porta? Des del meu punt de vista ens porta a tenir en compte tres coses molt importants: La primera, independentment de les qualitats idònies i de bon tracte personal d'aquells que volen adoptar, **exigeix que els aspirants a adoptar tinguin molt interioritzat el convenciment que un fill adoptiu no és ni podrà ser mai igual a un fill biològic i que una família adoptiva tampoc no podrà ser mai el mateix que una família biològica.**

A partir d'aquí, cal que contemplem una segona condició, al meu entendre imprescindible, per poder encarar de la millor manera possible la paternitat adoptiva: els pares han de saber que, per moltes qualitats altament positives que ells tinguin, per molt bé que puguin fer la seva tasca, hi haurà coses que no podran entendre, es trobaran amb situacions que els desorientaran i els atabalaran. Han de saber que es podran trobar amb moments incomprensibles que els deixaran fora de joc i que els poden fer perdre els papers. Què haurien de poder tenir em compte per evitar que se'ls vagin repetint situacions d'aquesta índole sense que puguin controlar-les ni recuperar la bona harmonia en l'ambient familiar? Els pares han de saber que, en tota relació, hi pot haver factors imprevisibles i que, en una relació en la qual no se sap gairebé res del passat d'una de les parts, tot es fa més complex, difícil de detectar i, per tant, de solucionar.

S'entendrà millor això que estic dient si considerem el següent: tothom que espera un fill sap que hi ha uns especialistes en nadons que saben entendre què els passa als infants, en el seu cos, a partir d'uns senyals que la gent normal no sabem detectar. Són els metges pediatres i tothom va a la seva consulta, des del primer moment, per evitar que el desenvolupament saludable del fill es pugui tòrcer i perquè, si apareix algun indicati de mal funcionament, el pediatre el detecti i s'hi pugui posar remei com més aviat millor. És cert que hi ha pares especialment sensibles capaços d'adonar-se que alguna cosa no acaba d'anar bé del tot, però aquests mateixos pares ho posen immediatament en coneixement del pediatre perquè és qui disposa dels elements necessaris per solucionar-ho.

Doncs és exactament el que caldria tenir en compte en el cas dels nens que han patit desemparament: **Els pares haurien de saber que hi ha coses que ells no saben i que han de poder comptar, des del primer moment, amb un professional especialitzat per poder fer front a qualsevol alteració de la relació o del comportament de l'infant.**

Gairebé cap dels qui volen adoptar no han passat per l'experiència d'haver estat abandonats i adoptats. Ells coneixen l'experiència d'haver nascut en la seva família i d'haver estat atesos d'una determinada manera que és la que ells faran servir amb els seus fills. Hi ha pares que se n'adonen aviat: "estic fent exactament allò que feia la meva mare, o el meu pare", descobreixen sorpresos. És a dir,

s'adonen que van aprendre a fer de pares d'una determinada manera, perquè ho estaven vivint i interioritzant al mateix temps que no anaven aprenent, sense cursets, ni conferències, ni lectures. Uns pares adoptius, en canvi, si ells no han viscut l'experiència d'haver estat abandonats, d'haver passat per un munt de vicissituds complicades i finalment d'haver estat acollits o adoptats, no han pogut aprendre a fer de pares adoptius i n'han d'anar aprenent sobre la marxa. I això complica les coses, si els pares en qüestió estan convençuts que se n'han de poder sortir tots sols i, pitjor encara, si estan convençuts que aquesta és la seva missió. En aquest cas, començaran a sentir-se culpables a les primeres de canvi. Hi ha famílies que, de vegades per vergonya, no s'atreveixen a consultar fins que el malestar se'ls fa insuportable i han passat molts anys vivint amb neguit, com el primer cas que he comentat. Altres, no s'adonen que hi ha un risc de descompensació fins que el problema no esclata de manera innegable. Pensem en el segon cas que he comentat i que, segons els pares, tot havia anat com una seda. Estic convençuda que, amb un seguiment continuat amb un psicòleg, el professional hauria detectat que les coses no eren exactament com els pares pensaven, els hauria ajudat a veure que el fill tenia uns sentiments profunds molt dolorosos que no es veien a simple vista i haurien pogut rebre un ajut que els hauria estalviat disgustos i anys de tractament.

Penso que, a la vista d'aquest cas, també s'ha pogut entendre que, per molt que es facin les coses de la millor manera possible, si el mal que s'ha patit és molt profund, hi ha moltes probabilitats que es vagin

produint alts i baixos que requereixin ajuda especialitzada al llarg de la vida i en moments puntuals.

Acabaré amb un exemple que il·lustra el que acabo d'explicar sobre la bondat de la visió d'un especialista en adopcions. Es tracta d'una família que va consultar perquè el seu fill adoptiu, d'uns 7 o 8 anys, els estava preocupant. De cop i volta, després d'un parell d'anys d'haver estat adoptat, anaven veient uns canvis que els amoïnaven, sobretot una conducta agressiva amb ells que no s'explicaven de cap manera. Veien que això anava *in crescendo* i van decidir consultar amb un company meu, també especialitzat en adopcions. Al nen se li havia deixat una capsa amb joguines i anava fent mentre els pares parlaven del que els amoïnava. El terapeuta anava observant el que feia el nen. Era el següent: posava els ninotets de què disposava dins un camionet i els anava passejant pel despatx. De tant en tant, els baixava del vehicle i els deixava estar una estoneta asseguts a terra. I tornava a començar el mateix joc que ja havia fet unes quantes vegades. El terapeuta li va preguntar què estava fent i el nen va contestar que hi havia unes persones que uns senyors traslladaven d'un lloc a un altre per fer de criats. Els pares es van quedar perplexos. A casa, mai no havien observat res curiós en els jocs que feia el nen, però en aquell moment, van entendre, d'una manera molt clara, què li estava passant al fill. Van explicar que, darrerament, a casa estaven intentant que el nen col·laborés en les tasques domèstiques i que això no els havia donat cap problema. Li demanaven que es fes el llit, que els ajudés a parar i desparar la taula i altres petites coses. A ells els

semblava que ho feia de bon grat. Aparentment ho feia de bon grat, però la ràbia anava per dins i esclatava quan menys s'ho pensaven sense que ningú ho pogués relacionar amb aquelles tasques que se li estaven encomanant. No cal dir que, un cop entès el que passava, els pares van aconseguir canviar d'actitud, es van poder fer càrrec del problema i van poder ajudar el nen a entendre aquelles tasques d'una manera ben diferent. La situació, que s'hauria pogut anar enverinant sense que ningú sabés d'on sorgia, es va aclarir i van acordar amb el terapeuta anar-se veient, més o menys una vegada al mes, per anar entenent com evolucionava tot plegat.

Finalment, **cal que els aspirants a pares adoptius puguin sentir compassió i agraïment per les persones que no s'han pogut fer càrrec de l'infant i gràcies a les quals ells es podran convertir en pares.** Aquest és un factor de gran importància que el fill captarà i que l'ajudarà en la difícil tasca de comprendre i perdonar els seus pares biològics.

Acabaré, doncs, destacant i resumint el que ja he anat dient. Que hi ha tres factors bàsics que poden ajudar a tenir unes bones relacions familiars. Són els següents:

1 - Saber i acceptar que tenir un fill adoptiu no és el mateix que tenir un fill biològic i actuar en conseqüència.

2 – Tenir clar que hi ha moltes coses que no se saben i que, per poder-les anar descobrint i fer-se'n càrrec, cal comptar amb l'ajut d'un especialista des del primer moment, encara que sembli que tot va bé.

3 - Poder sentir simpatia, compassió i agraïment sincers respecte dels pares que han portat l'infant al món.

Finalment, hem de tenir present, també, que els nens aprenen i s'eduquen a partir del que veuen que fem nosaltres, no a través de sermons inacabables, ni de bons consells repetitius i, molt menys, a partir de reprimendes, càstigs, o escarments. No ens hem de proposar “educar-los”, ja que l'educació es transmet sense que nosaltres en tinguem consciència. Ens hem de proposar entendre'ls i ajudar-los a entendre's. Això és el que els facilita madurar i anar-se convertint en persones capaces de gestionar la seva pròpia vida.

Carme Vilaginés Ortet

Psicòloga clínica – Psicoterapeuta